

HRVATSKA RIEČ

Preplatna cijena: na godinu K 12. — Za po godinu K 6. — Za Šibenik na godinu donajanjem u kuću K 12. — Za inozemstvo na godinu K 12. — Pojedini brojevi po 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priobrena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Tobožnji stožeri.

Gosp. V. Milić češće se javlja sa svojom omiljelom, da je naime Hrvatska u naručaju Ugarske dobila svoj konačni državopravni uređaj i da se hrvatsko pitanje daje najlakše riješiti u sadašnjoj formaciji monarhije, u dualizmu. Dualizam da nije kriv našim nedaćama; on da postoji ne samo od god. 1867. već od viekova, od kada su Ugarska i Hrvatska izabrale Ferdinanda Habsburškoga za svoga kralja. U tom dualizmu ima mjesta slobodi i jedinstvu Hrvatske. Za postignuća trializma svaka je borba jalova. Trializam ne odgovara povjesti ni sadašnjim državnim uredbama, te bi našao na najveći otpor Ugarske. Naše nedaće zavise po gosp. Miliću od ekzekutive, a ne od nagodbe, od dualizma.

Ove misli gosp. Milić je više puta iznio, on ih je i u zadnje doba kroz hrvatske novine turio u svijet, on ih je i do sada u svom parlamentarnom radu zastupao, pa se mi njemu ne čudimo, niti se na njih osvrćemo radi njega, jer on nije više na vrijeme, da svoje krive nazore promieni. Ako se na njih osvrćemo to je da ni ovog puta ne ostanu bez doličnog odgovora.

Da je dualizam od viekova, krivi je nazor i ne odgovara historičkoj istini. Ta poznato je da su Hrvati na pose birali Frdrinanda za kralja, a na pose Ugri. Onda je poznato, da su i prava prijestolja preneli na žensku lozu, napose Hrvati a napose Ugri.

Ta dva diplomatska čina kraljevine Hrvatske dokazivaju, da ona nije bila u zajednici sa Ugarskom, nego da je samostalno uvijek mogla birati sebi kralja i izvršavati sva druga suverenska prava.

Zajednica nekih posala nastala je samo privremeno i uvjetno, dok naime Hrvatska ne bude upodpunjena, dok se oni dijelovi Hrvatske, koje je oteo Mlečić i Turčin ne povrate.

Zajednica je nastala dakle jer su Hrvati htjeli tako obraniti od prevlasti Niemaca u slozi sa Ugri.

Ovu okolnost o uvjetnoj zajednici hrvatski sabor je izričito naglasio, pak se mi čudimo da gosp. Milić ne uvidja, te je taj uvjet naših starih odavno prestao.

Nego i da toga uvjeta nije bilo, zna se da nagodbe današnjeg dualizma nije obstojalo prije 1867. A zna se također da je do nje došlo silom.

Kako se može dakle smatrati današnju uredbu temeljnim stožerom, kad nam je bila nametnuta? Kako se može smatrati dualizam temeljnim stožerom kad svi narodi s njim nezadovoljni i kad se svi proti njemu bore? Kako kad se svakim danom vidi da se napred ne može uz ovakovu uredbu monarhije? Ili neprestane krize ne uče dovoljno i gosp. Milića da je preuredba današnjeg sistema pitanje nužde za cilu monarhiju, pače da postaje uprav pitanjem njezinog obstanka?

Nego i kad mi ne bi imali drugova u borbi proti dualizmu, kad bi dualizam obstojao od viekova, kad bi Hrvatska bila od viekova u zajednici sa Ugarskom, opet hrvatski narod ne bi bio narod, kad ne bi nastojao da se ovo današnje stanje ne promieni tako da on bude ujedinjen i slobodan.

Nu gosp. Milić drži da i u dualizmu ima mjesta slobodi i jedinstvu Hrvatske, ali u toj tvrdnji se krije prosta obsjena, koju obara cilu povjest dualizma. Jer ne samo da nam ta povjest potvrđiva da u dualizmu Magjar ne bi dozvolio da naš narod bude ujedinjen i slobodan, nego uprav nam dokaziva, da Magjar ne propušta nijednog sredstva, a da Hrvatsku posve ne skući pod se. A to je i naravno. Slobodna i ujedinjena Hrvatska bi Magjarima oduzela trgovačke svjetske puteve po moru i po kopnu na jug i istok pa za to ju oni nastoje skućiti. A tu moć daje Magjarima dualizam, kojeg oni hoće da na svoju korist još učvrste. Jedino putem dualizma Magjar je nametnuo Banovini nagodbu, koja mu predaje svu ekzekutivu u ruke, pa ne samo da se ekzekutiva ne može Magjaru oprieti, nego ju on

može svaki čas prisiliti na posluš, jer on postavlja nad Hrvatskom bana, kojeg može Magjar kad hoće poslati kući, ako ga ne sluša.

Dakle ne samo da se eksekutiva ne može oprieti Ugarskoj i njezinoj agresivnosti, kako to gosp. Milić od nje očekiva, nego joj ona mora služiti orudjem. Prema tomu u dualizmu, u nagodbi, kad bi potrajala, leži naša konačna propast.

A da imademo u tom podpuno pravo uvjerava nas i gosp. Milić kad kaže, da bi nas Magjari mogli satri materijalnom silom. Mi držimo da on nije ovdje mislio na oružanu silu, nego na silu ekonomičku, koju Magjari već imaju u rukam i koju oni uspješno upotrebljavaju da postignu svoj cilj.

A kad je tako, kad Magjari imaju sve u rukam, kako se može govoriti da mi možemo ujediniti i osloboditi domovinu svoju u dualizmu? Kako da nam je dualizam, nagodba, stožerni temelj?

U istinu mi ne znamo što pod tim misli gosp. Milić, nego mi tumačimo te njegove tvrdnje onom slaboćom naših ljudi, koji hoće da se drže tobožnjih temeljnih zakona, a ne vide da nam je jedini narodni spas u rušenju tih temelja, koji nas uprav gnječe, jer je na njima građena ona zgrada, kojoj smo mi podnože a u kojoj se Magjar i Niemac bani gazeć tako nas i sve ostale potlačene narode u monarhiji.

Kad gosp. Milić govori u ovim okolnostima i o samom proširenu nagodbe, nam je nepojmljivo, jer da se nagodba proširi treba privola Magjara. A dopustit će i gosp. Milić da nisu oni toliko djetinjasti, da bi na to pristali dobrovoljno.

Prema tomu smatramo dangubom svako nastojanje i svaku političku borbu u smislu stožernih temelja gosp. Milića, jer je nemoguće po njima što postići.

Nego i kad bi takova borba mogla imati kakva takva uspjeha, očito je da bi ta borba morala biti isto tako velika i jaka kao i ona koja bi ih prisilila na razkinuće cilog današnjeg sustava. Jedan ili drugi popust u stvari je podpuno jednak, jer bi oboje značilo da su Magjari popustili jačoj sili. Drugačijim načinom očekivati kakovo popuštanje sa strane Magjara, značilo bi biti naivnikom. A kad je sila potrebita da se što postigne, zašto ju ne razvijati i ne upravit prema glavnom cilju, prema rušenju dualističkog sustava, a ne prema promjeni koja ne zanima nikoga osim nas i Magjare?

Jasno je da pravog razloga za to nema, tim manje što hrvatski narod postaje jači čim se više odalečiva od stožernih temelja g. Milića. U borbi proti dualizmu pripravno i uspješno može sudjelovati cilu narod i za stalno dobiva za pomoćnike sve potlačene narode kao što su Česi, Slovenci, Poljaci, Rusini, Srbi, Rumunji. U borbi na temelju uzdržavanja dualizma svi ti narodi odpadaju, a osim toga ni cilu naš narod ne može toj borbi sudjelovati.

Kad uzmemo pak u obzir, da je slavenskih naroda većina u monarhiji, da se i oni bore za svoja prava isto kao i mi, kad još promislimo da je samo pitanje vremena preuredba monarhije, koja bi odgovarala snazi tih naroda, onda nam postaje upravo smiečanom i u našem narodu može biti ciljih stranaka koje misle kao i gosp. Milić, da je naime naš narod zvan te i danas još radi za stožerne temelje naše podčinjenosti, koji ne znače drugo nego robstvo.

Političari hrvatski koji proglašivaju ovu politiku, koju zagovara i gosp. Milić, prem obično govore da su napredni i realni, nisu ni jedno ni drugo i za to ih narod ne može da shvati, a vlastodržci s njima i ne računaju nego kad im se prohtijeva pozitivat ih.

Neuspjeh hrvatske politike valja za to pripisivati u prvom redu ovoj vrsti političara, njihovoj radnji, koja hoće tobož da je legalna i parlamentarna, a u istinu nije nego služnička, jer ona u suštini kaže, da Magjar i svaki drugi ilačlac našeg naroda ima pravo raditi kako radi, jer je po temeljnim zakonima na to ovladati.

Nas tješi nada da će i takove politike u hrvatskom narodu nestati i da će se stožerni temelji porušiti, kako je to očekivati po pravu i pravici da svaki narod ima biti gospodar na svojoj zemlji.

Svoj k svome!

Stara je to rečenica, a čini se, da je većina njih još uvijek smatraju samo kao takovu, zabotljajuću pri tom da u istinu narodne granice postoje, koje nije ljudska ruka uzpostavila, granice su to jezične — narodne, koje nije ni duh vremena, niti internacionalizam dosada izjednačio. Da ovaj fakat negi postojao, mi bismo si za cilu celom trud prištedili, kojeg ulažemo u narodnu borbu, ali pošto to nije, prisiljeni smo baciti se u borbu, latiti se sredstva, oružja, posve drugog negi je puška i sablja, oružja modernog, a to je solidarnost.

A u čemu vidimo, da su nam sloboda i naša prava ugrožena. Zar su to samo proste novinske vesti, parlamentarne trice? Ne. To je borba za obstanak.

Kako se iz Zadra javlja, talijanaši s dana na dan grde i zlostavljaju ondašnje Hrvate. Hrvati se sad domišleše kako će ukrotiti talijanaše. Nastoji se za svaku granu obrta i trgovine naći svoje ljude, koji će se nastaniti u Zadru. Ako to bude, bilo bi to jedino prikladno sredstvo, da se riješi zadarsko pitanje, jer kako je zadarska okolica sva hrvatska i u Zadru ima ih dosta, pošlo bi Hrvata u radionice i trgovine kod Hrvata, a time bi se zadalo talijanašima jak materijalni udarac i osujetilo obstanak hiljadama talijanača došlih iz Italije.

I u Trstu misle talijanaši, da je Trst više talijanski nego Rim. A ipak tamo živi mnoštvo Slovenaca, koji su u sried Trsta sagradili Dom, imadu svoje organizacije, a na zadnjim gradskim izborima zapaprili su trčanskim talijanašima. Isti su, kako je poznato bojkotirali Slovenske prađe i hebarice, te traže od obćine gradsku praonicu i pekaru, ali borami i slovinci ne kupuju kod talijanača, pa se za svaku potrebu posebice organiziraju i vraćaju milo za drago.

Tako i valja! Ovakove nastupe ne treba samo da prave neodvisni narodni društveni življi, već svaki. Šta koristi danas gdjekomu dobra unosna službica i mirovina, kad to djeca njegova uživati neće. Šta će biti od našeg djeteta koje je talentirano a ne mođe u školi napred samo s toga, jer mu ludjin redove dieli. Isto vriedi i u raznim zanatima, obrtima i službama. Što očekuje okrivljenik pred sudom kad mu tudjin pravicu kroji, koji često ni hrvatski ne razumije, pak se mora tumačem poslužiti, kako to u Medjunjuri biva? Koje pravu uživa čovjek iz maloga puća, nadničar, kad mu se manja plaća nudja i drugome zastopavlja itd.

O tome ne imamo samo primjera, već zagrozujućih delikta. U tome leži onaj antagonizam, onaj rat bez oružja, koji je u stanju s vremenom lagano ali sigurno čitavo jedno narodno pleme uništiti.

Ako i želimo biti blažiji te u obzir uzeti one talijanaše, koji su nekako kroz dinastičke prilike bili i ostali k nama pripojeni (južni Tirol, Trentin), to nikako ne smijemo i ne možemo uzeti u obzir onu talijansku masu, onaj superpluv, koji napunjava i dodjavia već čitavom svijetu i koji bi u vlastitoj zemlji već odavno u anarhističku metamorfozu prošao, da ga ne podržaje jedna „speranza“: Trst i Dalmacija, s toga, Svoj k svome!

Političke vesti.

Delegacije. Polovicom ovog mjeseca sastaje se ministarsko vijeće, da se sporazumi glede predloga, koji će biti podasrti delegacijam. Tim povodom sve to više se potvrđuje vjest da će Burian poći, a da će ga naslijediti poslanik u Beogradu Forgač. Ovo bi dalo naslućivati, da se u Bosni-Hercegovini misli vlada osloniti na Srbe.

Izbori u Hrvatskoj. Što se većma veledajnički proces bliža kraju, a i politička mrtva

sezona po malo budi, stali su opet da izbijaju i da se pronose glasovi o razpustu sabora i o novim izborima. Već je par dana od kako se uporno tvrdi, a vjerovatnost tome podaje i nervoznost službenih i poluslužbenih rauchofrankovačkih reptila, da će hrvatski sabor biti razpušten dne 10. o. mj. i u roku od mjesec dana, dakle do 10. budućeg mjeseca biti provedeni novi izbori. Nu prem je vjerovatnost da će izbori biti brzo, ne opaža se onaj predizborni pokret koji je običajan a i potrebit. Naprotiv opaža se da se opozicionali češće izmedju sebe natežu nego je potrebito. Vidit će se od svega toga uspjeh.

Izbori u Ugarskoj. Kriza u Ugarskoj ne jenjava i namjera Wegerala da svojim načinom izgadi krizu po svoj prilici neće imati uspjeha, jer Justh i njegovi nisu popustljivi u pitanjima ni nutrnim ni onim prema Austriji. Misli se za to da će i u Ugarskoj biti zatvoreni parlament i raspisani novi izbori. Lukacs bivši ministar i Kristofy još će imati posla, jer se javlja da je već prvomu namijenjen sastav novog ministarstva.

Položaj u Grčkoj. Iz Atene javljaju, da je u narodu nastupilo pričajeno primirje. Narod je silno ogorčen, što je vlada propustila zgodan moment, kad se moglo Kretu anektirati. Današnji neuspjeh imati će za poljedicu, da se Kreta neće nikada sjediniti s Grčkom. Ogorčenje naroda i vojske, ako i pričajeno, danomice raste.

Ministarska kriza u Srbiji riješena. Obrdržavano je ministarsko vijeće, koje se bavilo najnovijom krizom. O vijećanju izdan je komunique, u kojem se izjavljuje, da motivi demisije ministra pravde Ribarca nisu osobne i političke, već principijelne naravi. Konačno se izriče jednodušnost kabineta u svim pitanjima i zadaćama, što ih je sebi stavila koalicija. Ujedno se obećaje, da će ta zadaća biti sretno riješena.

Kretsko pitanje. Tursko ministarsko vijeće zaključilo je, da će o autonomiji Krete izdati potanko izradjen spomenspisi, koji će se u oktobru uručiti parlamentu. Ovaj spomenspisi biti će izradjen kao onaj o autonomiji Samosa.

Naši dopisi.

Zlariu.

Razbojništvo u Zlariu. Naše nekada mirno i izgledno mjesto pretvorilo se je ima tome kakova tri mjeseca u Mojanku, po kojoj je nekog pašovao hajduk Šimić sa svojom četom. To možemo i moramo mirne duše ustvrditi, jer i mi imamo svog Šimica i njegovu hajdučku četku koja nagovara i podžigava, javno prieti, da će se nama Hrvatima dogoditi isto, što i onoj gospodi u Hvaru u staro doba, kad no se je puk bio pobunio i pobujao od cigloga jednoga, koji se je bio sakrio u dimnjak. Kud prodješ čujes uvijek iste prijetnje, a mi moramo stali i čekati, te vlasti upozorivati, neka one stave reda i mira. Nitko drugi ovome nije kriv, nego naša obćina s načelnikom Marinom, na čelu, tim našim „pravim dalmatincom“, kojeg za novac brani poznato čeljade u Spljetskom listu. Taj plaćenik može dati u ovom poslu ruku Feolu, jer on je još jedini, koji ima obraza primati u svoje stupce njihove bljuvotine, izričane proti Hrvatima. Nek se sakrije i srami pogledati u oči kojeg dalmatinskog Hrvata, kad nema poštenjeg zanata nego braniš ove kukavne izrode. Mi Hrvati moramo trpiti donapokon i gospodarski bojkot od jednog talijanaškog tirana i do potrebe oružjem se boriti proti njemu, a on mu dolazi u pomoć i brani ga ne manjom žestinom nego da se radiilo o kojem uzornom i poštenom činu. „N. Jedinstvu“ i njegovom uredniku poručujem neka se srami i stoput srami!

Zlariński Hrvat.

Hvar.

Talijanaši ne poznaju svoj jezik. Hvarski su se talijanaši sastali u Koncilij i odlučile da navale na dopisnika „Hrv. Rieči“, koji je posve istinski opisao događaje, koji su se u Staromgradu prigodom godišnjice tamošnjeg „Hrv. Sokola“, te posjeta hvarskih

Hrvata hrvatskoj braći u Starogradu zbil, a dokazom je zato dopis u „Hrv. Kruni“. No jadicima se dogodilo peh. Nitko od njih nije znao da to talijanski napiše. Da je hrvatski to bi lako išlo, ali talijanski, eto ne ide. Odlučio se zato obratiti u Starigrad. I tako je izišao u „Dalmati“ iz Starograda članak na odgovor hrvatskom dopisniku. Iz tog se može znati, koliko je u tom dopisu istine.

No izbila je tu jedna činjenica, da hrvatski talijanski talijanski ne poznaju, pače se govori, da su ovi dana naručili učitelja iz Italije, koji će jednoga ili dvojicu naučiti toliko talijanski, da, kad im drugi put uztreba štogod javiti „Dalmati“, ne budu opet prisiljeni obraćati se generalnom dopisniku za otok Hvar u Starogradu. A još se taj gospodin usudjuje kazati, da Hvarani u obće ne poznaju hrvatski?! E se non ridi...

„Un giovane levita“.

Split.

Liep primjer. Ševljevićev izlog na gospodskom trgu koč se ovih dana prekrasnom novom slikom, iz kista umjetnika Vidovića. „Rodjena gruda“, tako se zove slika, koja nam predstavlja život siromašnoga nam zagorja. Malu aviljicu zatvaraju s jedne i druge strane dvie potlehušice dok stražnju stranu poprično dieli nizak plot od susjednog dvorišta iz kojeg se vide krovovi također potlehušica. Na vratima je domaćica, prede kudjelju; dok u aviljici nekoliko ovčica i seoska budilica, gospodin kokot. Trakovi zapadajućeg sunca što plaze po krovovima, plou i stablima obližnjeg dvorišta prave osobiti „Stimmung“, a iz boja odražavajućeg se sunca izbija Vidovićeva individualnost, njegov vlastiti stil.

Slika je prodana. Učiteljstvo sinjsko-imotskog kotara darovalo ju je svom nadzorniku gosp. Babiču. Čestitamo učiteljstvu koje je ovim izborom pokazalo vrsan ukus želeći da ih i drugi sliede ovim primjerom, načinom kako se lahko daje podupirati bogatu umjetnost naših siromašnih umjetnika.

Magjari protiv naših „Sokola.“

Čitamo u Osječkoj „Narodnoj Obrani“. U pogledu Slavena, koji imaju „sreću“ živjeti u Ugarskoj, ili biti s njom u savezu, kao mi Hrvati, imaju Magjari nečistu savjest, pa kada god i gdje god što čuju o budjenju narodne svijesti kod svojih slavenskih narodnosti i kod nas, odmah im se koža ježi te se hvataju podloga oružja: denuncijacije, da Slaveni osumnjice prama dolje i prema gore. Tendencija je posve prozina: oni žele time postići ne samo da se njihova dosadanja naslija blago prosudjuju, nego da im se puste slobodne ruke i za buduća, možda još veća naslija.

Poznato će biti našim čitateljima, da su slavenski rodoljubi bili zamislili stvoriti „sveslavensku ligu“, koja bi duševno spajala Slavena naše monarhije, Rusije i Balkana. Na čelu toga pokreta bio je ruski general Volodimirov, česki zastupnik dr. Kramar i Slovenac dr. Hribar, a njihovu su ideju oduševljeno pozdravili u Pragu, Ljubljani, pa i u samoj Ugarskoj, da ni ne govorimo o ostalim Slavenima.

Na posljednjem „sveslavenskom kongresu“ u Petrogradu bude predloženo i usvojeno, da sjedište „sveslavenske lige“ ima biti Prag, ali austrijske oblasti čini se, da to ne bi gledale dobrim okom, tim manje, što znadu, da bi Magjari pravili najveće poteškoće u organiziranju Slavenima, koji bi htjeli pristupiti ligi. Činjenica je, da liga do danas nije ustrojena, ali za to „novoslavenska“ ideja ipak nije zaspala. Rodoljubi

raznih slavenskih plemena uvijek će gojiti i širiti propagandu za međusobno duševno zblizjenje, dočim o političkom združenju nitko ni ne sanja, najmanje pako austro-ugarski Slaveni, čija je vjernost prava prejasnoj vladajućoj kući i prema monarkiji upravo poslovna.

Do obrazovanja formalne lige nije dakle još došlo, a ne znamo ni to, da li će doći, ali Magjare peče, da se apostoli sveslavenskog duševnog zblizjenja prigodom raznih kulturnih slava, pojavljuju među svojim suplemenicima, kako je to primjerice bilo i kod proslave stogodišnjice Gajeva rođenja u Krapini, gdje su general Volodimirov, ljubljanski načelnik dr. Hribar i predsjednik slovenske Matice Dr. Ilesič, te zastupnik Bugara prof. Popčev i Poljak Grabowsky izustili oduševljene govore o slavenskoj uzajamnosti.

Ovi i ovakovi pojavi dovode „Pester Lloyd“ do zaključka, da se iz kulisa nešto sprema, da „panslaviste“ hoće stranputicom da slavenske narode austro-ugarske monarhije organiziraju protiv Niemaca i Magjara i za sveslavensku ih propagandu, iza leđa oblasti, pod krivom zastavom osvoje.

A što mislite, tko su nosioci te krive zastave, širitelji panslavizma? Nitko drugi nego „Sokolši“, koji da u najnovije doba razvijaju osobitu djelatnost, te nastoje, da i u Bosni i Hercegovini osnuju sokolska društva. Ta sokolska društva, veli, da nisu drugo, nego „kaderi“ sveslavenske lige, koje će se ipak utemeljiti u Pragu, ali pod naslovom „Sveslavenskog sokolskog društva“. Za takovo društvo, recimo za sveslavenski „Sokolski savez“, da su bila podnesena i pravila pražnom namjesništvu, ali da ih ovo nije potvrdilo, te će začetnici ove ideje rekurirati na ministarstvo, gdje će im priskočiti u pomoć apostoli novoslavenskog pokreta.

Da ne bi austrijsko ministarstvo potvrdilo pravila „slavenskog sokolskog saveza“ diže Wekerlov organ svoj glas, upozorujući, da se tu ne radi samo o nutarnjoj austrijskoj stvari, nego o stvar, koja se tiče i Ugarske, a ova ne će trpjeti, da se slavenstvo Ugarske, Hrvatske i Bosne organizira, ili pokuša organizirati u protumagjarskom smislu, dosljedno i protiv monarhije. S toga će Magjari putem zajedničke vlade tražiti, da se organizacija sokolskih društava i na austrijskom teritoriju zaprieči i da se u obće sokolskom pokretu posveti veća pažnja, jer su to same panslaviste, pa onda završuje: Preko Praga, Ljubljane i Beograda postala je vojska novoslavenskih agenata u Bosnu, Hrvatsku, južnu Ugarsku, k Slovacima i sjeverno-ugarskim Rusinima, dielom da stvaraju nova sokolska društva, dielom da već obstojeća sklonu na tajno sudjelovanje u Volodimirovim osnovama. Družnost je i Austrije i Ugarske, da se tomu jednom za svagda učini kraj.

Magjari znadu, što su sve Slavenima skrivili; znadu kako su Slovacima zatvarali kulturne zavode: Maticu i gimnazije, koje su siromašni Slovaci svojim žuljevima uzdržavali, pa im još oteli i novac, kojim su se ti zavodi uzdržavali i u tamnice bacali rodoljube, koji su protiv tih i sličnih naslija glas svoj dizali. Znadu Magjari, kako su proganjali ugarske Srbe, znadu napokon što su skrivili Hrvatima, s kojima su sklopili međunarodni ugovor, da zasliepe svijet, jer se nisu držali, ni su se kanili držati ni jedne točke toga ugovora. Pa sada, kada je pripojena Bosna i Hercegovina, na koje njima zabubice rastu, kako im je savjest nečista, boje se i svoje sjene, te eto denunciraju naše junacke Sokole i upozoruju svoga Burijana, da se sokolska društva kane i u Bosni osnivati, a jer su Sokoli patriote, koji bi i Bošnjacima mogli otvoriti, oči u pogledu Magjara, to treba ustrojjenje takovih

društava zapriečiti. Badava im trud i muka: svijet je progledao, napose je progledao hrvatski svijet i ne će se više od magjarskog lažiliberarizma dati zasliepiti.

Pitanje prolaza kroz Dardanele.

Pitanje prolaza kroz Bospor i kroz Dardanele nabačeno je u osamnaestom vijeku. Od onda je prigodom svakoga važnijega momenta na istoku ovo pitanje igralo važnu ulogu. Ove ustanove promijenjene su godine 1856. parizkim ugovorom, londonskom konferencijom od godine 1871. i berlinskim kongresom 1878. Po ovim konačnim ustanovama trgovački je parobrodarski promet između Sredozemnoga i Crnoga mora slobodan, tudji ratni brodovi ne smiju da prolaze morskim tjesnacima bez naročite dozvole sultanove. Sve su države na to bile mirne osim Rusije. Posve naravno, jer nisu bile u tom interesirane.

Sada prigodom novoga režima u Turskoj opet se nabacilo pitanje dobrih odnosa između Turske i Rusije, a potonja učinila je to odnose ovisnima od slobodnoga prolaza svojih ratnih brodova kroz te morske tjesnace. Englezka uslied najnovije entente sa Rusijom zasnova la novu evropsku konferenciju, koja bi se imala baviti tim pitanjem. Među tim Turska je kategorički izjavila, da se ona nikako nije voljna upustiti u diskusiju ovoga pitanja, da ona hoće da bude uzdržan status quo. Pri tom se pozivlje ne samo na tekst ugovora već i na međunarodno pravo, po kojem morsk prolaz s jedne i s druge strane turskoga područja pripada pod turski suverenitet. Turska veli da bi to bilo isto, kao kad bi Englezka tražila prolaz kroz budući panamski kanal ili kroz sjeverno njemački.

Parizkim mirom pitanje je prolaza kroz Dardanele i Bospor stavljeno pod garanciju signatarnih velevlasti. Time je svaki jednostrani ugovor između sultana i koje mu drago vlasti izključen, Rusija se naime bojala, da će Englezka za sebe bivši u tiesnom prijateljstvu sa Turskom izvjestiti glade toga prolaza privatnim ugovorom kakav privilegij za svoje ratne brodove. Na parizkom kongresu Englezka je zastupala mnijenje, da sultanu pristaje pravo te tjesnace otvoriti ili zatvoriti, Rusija pak da je to po velevlastima garantovano pravo. Ovo je potonje mnijenje i pobjedilo. Danas bi Rusija svakako radije pristajala uz englezko mnijenje, tim više, što su se danas uz obalu Crnog mora osnovele nove dvie suverene države Bugarska i Rumunjska. I za to je preko Englezke proturena u svijet inicijativa o jednoj evropskoj konferenciji, koja bi se na godinu imala sastati i koja bi se imala baviti slobodnim prolazom kroz Dardanele i Bospor.

Pokrajinske vesti.

Zastava „Hrvatskog Sokola“ u Zadru.
Zastavu su poklonile dalmatinske Hrvatice sa prilozim skupljenim od raznih sokolskih društava između kojih se otkrivalo „Hrv. Sokol župa Vojvoda Hrvoje“ u Splitu. Zastava je remek djelo tvrde N. De Marki iz Splita. Na našoj troboji stoji izvezen s jedne strane sokolski monogram a s druge strane ptica sokol sa napisom društva. Štap je od ebanovine a na njemu kip sokola od umjetnog srebra. Uz zastavu upričena je duga svilena vrbica sa zlatom izvezenim napisom „Dalmatinske Hrvatice — Hrvatskom Sokolu“. Blagoslov barjaka uz prisutnost svih sokolskih društava mislio se provest još ove godine, ni pošto se sljedeće godine navršava 25godišnjica osnutka društva to će se do godine ujedno obe proslave obaviti.

	Ladje:	Tone:	Ljudi:
Gorica	183	257	294
Trst s kotarom	1127	3390	1438
Istri	1150	1562	1727
Kvarner	616	865	1050
Dalmacija	4959	8737	9489
Ukupno	8035	4847	13998

Naprama ovome danas na Jadranskom moru nalazi se ribarska flota od 12.789 ladja su 24.915 tona i su 30.705 ribara.

Ovo su službeni podatci, kojima smo mi usilovani podati vjerodostojnost.

Da vidimo časkom, koliko je od ovih 30.705 ribara, a od kojih stalno ribarskog zanimanja 16.707 upisano kao članovi „Austrijskog ribarskog društva u Trstu“.

Zavirimo li u izvještaj glavne obće skupštine ovog društva, koja je držana na Markovo t.g. u Trstu, naći ćemo, da društvo broji ukupno 756 članova i to u ovom razmjeru:

Gorica 27, Trst s kotarom 156, Istra 234, Dalmacija 287, u unutrašnjosti monarhije 11, a činovnika i častnika ratne mornarice 32.

Prispodobimo li ovaj broj društvenih članova, naprama broju ukupnih ribara na Jadranu,

Obća i glavna skupština „Saveza dalm. učitelja“ održana je utokom u Splitu u dvorani pučke mečke škole na Lučcu u 11 sati prije podne pod predsjedanjem g. Frana Bračića. Izprljen je dnevni red jedne i druge skupštine. Biran je središnji odbor od bivših članova s nadopunom onih, koji što radi smrti što radi odlona novog izbora nisu mogli opet bit izabrani. Razpravljane preko obće skupštine bilo je dosta živalno, izmjenjena su razna mnijenja živim saučesćem svih skupština, a preko glavne skupštine postignut je u svemu najljepši sporazum. Na obću skupštinu prispjelo je preko 60 što učitelja što učiteljica.

Požar u Zadru. U noći 5. o. m. oko 2 sata porodila se vatra u kući Dr. Manzina na novoj obali kod hrv. čitaonice. Kuća je izgorila sasvim, tako da su ostale tek zidine. U istoj kući stanovao je Dr. Masovčić. Bio je iznesen u čitaonicu, a iz ove u vojničku bolnicu.

Brzojavni pozdrav Česima. Obzirom na progovstva čeških škola u Dolnoj Austriji upravili su „Hrvatski Sokol“ i „Hrvatski akademski klub“ u Zadru brzojavni pozdrav doljno-austrijskim Česima preko njihovog organa u Beču „Vidensky Denik“. Brzojav glasi: „Izvolite izraziti u ime Hrvata u Zadru, koji također imaju težki položaj manjine, naše simpatije društvu „Komensky“ za njegov uztrajni boj za češke škole u Dolnoj Austriji.“

Gojdba duhana u Dalmaciji. God. 1908. dozvolila je vlada pod Dalmacijom, da se sadi do 85.000.000 strukova, a bilo je uzgojeno 81.001.000 strukova u 551 mjesto na 1231 hektar od 22.801 gojtelja. Oni su predali na vagu 21.814 met. cent. duhana u vrijednosti od K 3.487.770. Gojdba duhana bila je u Dalmaciji dozvoljena za pokušaj god. 1884. u vrtgorskoj i imotskoj krajini, sada je dozvoljena skoro po cijeloj Dalmaciji.

Novi arheološki muzej u Splitu. Ministarstvo za bogostovlje i nastavu odobrilo je osnovu za gradnju novog arheološkog muzeja u Splitu, koju izradiše arhitekt gradjevni nadzavjetnik profesor Friderik Ohman i gradjevni savjetnik August Kirstein. Troškovi za gradnju iznositi će po prilici 250.000 kruna.

Umrovljenje vojnog zapovjednika. „Tägespost“ javlja da se flm. Karl Fanta vojni zapovjednik u Dalmaciji, povlači sa svoga mjesta. Za uzrok list navodi zdravlje.

Automobili za poštu. Dojduće sedmice dolazi iz Beča u Dalmaciju dvorski savjetnik Hoffer, u svrhu da odredi uvođenje automobila za poštarsku službu. Rek bi, da će se za sada uvesti poštarska služba automobila samo u sjevernoj Dalmaciji.

Iz novinstva. Dosadašnji glavni suradnik gospodin Budislav Grgur Angelinović otišao je u Sarajevo na urudištvu „H. Dnevnik“.

Iz vojničkih krugova. Ovih dana odaslana je iz Beča u naše krajeve naročita vojnička komesija, koja ima proučiti stanarske odnose u Dubrovniku i u Mostaru te odlučiti, ima li se vojničko zapovjedništvo iz Zadra prenieti u jednom ili drugo od tih mjesta. Kako je poznato name generala Verešanin je imenovan generalnim četnim nadzornikom sa proširenim provima zapovjedništva nad svim četama u Bosni, Hercegovini i Dalmaciji. On će imati svoje sjedište u Sarajevu, a vojničko zapovjedništvo iz Zadra prelazi u Mostar ili Dubrovnik.

Na pokrajni. financ. ravnateljstvu u Zadru nalaze se do danas u službi skupa 2 brata: de Benvenuti Cellino, de Benvenuti Giulio, 1 rođak de Benvenuti Angelo, 2 brata: Calebich

Govor Vinka Belamarića

izrečen u Zadru dne 7. t. g. za osnuće „Ribarskog društva“.

Već otrog 18 godina u jednoj od pokrajinskih novina bio sam napisao niz članaka, kojima sam pozivao naše ribare na okup u jedno veliko ribarsko društvo za svu zemlju. Ovo sam misao: zagovarao preko svih gospodarskih sastanaka koji su bili držani u Splitu inicijativom sada blagopokojnih dr. Karamana i dr. Tomaseca, a živučih našeg podpredsjednika.

Na ovim sastancima bili su doduše primljeni predlozi, da se osnuje ribarsko društvo za Dalmaciju, ali ovi predlozi se nisu nikad oživotvorili. Zašto, nije da mi danas iztražujemo, jer ono što je prošlo više se ne povraća, a mi kao praktični moramo računati sa sadašnjosti i sretijom budućnosti.

Razlozi, koji nas sile da moramo osnovati naše samostalno društvo ribara za svu Dalmaciju jesu ekonomski i politički ili bolje rečeno rodoljubni.

Velim samostalno, a to s razloga, što mi imamo jedno ribarsko društvo za cio Jadran, što pripada Austriji sa sielom u Trstu.

Ovo društvo zove se „Austrijsko ribarsko društvo“. Članarina iznosi 20 para na mjesec ili 2-40 K na godinu. Ova članarina je tako neznatna, da ju može da plati svaki i najsiromašniji naš ribar, a ipak toga ne vidimo.

Po najzadnjou službenou statistici pomorske vlade broj ribarskih ladja, njihov toneladji i broj ribara ovako je podieljen:

	Tone:	Ribari:
Gorica	144	538
Trst s kotarom	202	495
Istra	1048	2148
Kvarner	491	1057
Dalmacija	2869	5840
Ukupno:	4754	10078

Ovo je redovita ribarska flota domaćih ribara u našim vodama, a koja plaća porez.

Nu svaki onaj, koji je živio i živi pri moru zna da mi imamo i drugu ribarsku flotu, a to je ona, koja je providjena samo svjedočkom ribanja za domaću potrebu, te ne plaća porez obrtarine.

Da vidimo je li broj ove flotile vrijedan, a da se uzme u obzir. Ovakvih je ladja ili brodova:

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA - PODRUŽNICA - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček premetu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulatnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstvu obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

DIONIČKA GLAVNICA

K 1.000.000

Pričuvna zaklada i pritičci K 150.000.

Centralna Dubrovnik - - - - -

- - - - - Iružnica u Splitu i Zadru.

Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, obćinama i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razeretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obroćno odplaćivanje. Osjeganje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovćenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na rućne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulatnije uvjete.

56-52

CEMENT

tvornice Portlandcimenta iz Splita, dobiva se kod mene i to uz cene za 100 kg.:

K 5 na veliko

K 6 na malo.

Preporučam se cijenom obćinstvu za naručbe.

Sime Tarle, trgovac.

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemićko čišćenje odjela na suho.

M. DOMIĆA

Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemićko čišćenje kao: obćina, uresna, za šetnju, kazalište i pjesove. Osim toga zastore, prostrace, rukavice od kože itd., razumije se sve u cjelini a boja se čisti pomoću stroja.

„UNIVERSAL“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:

JULIO RAGANZINI

L.IX. Glavna ulica.

Sasvim badava svakomu

ura sa lancem

Da našu tvrdku kao i naše nove žepne ure za gospodu i gospodje objavimo, razaslijemo svakomu uz pripisanu K 1— za troškove (takodjer u poštanskim markama) krasnu uru sa lancem i naš ilustrirani cjenik.

Pišite odmah na tvrdku: HEINRICH WEISS, Beć 99. Poštanski pretinac. 23-26

Restauracia „Sidru“

prvog reda

ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Čast mi je obznaniti cijenom obćinstvu, da se u mojem lokalu toće izabrana vina, kao: dalmatinsko, istrjansko, bijelo, desert, refosco i t. d., te dobro poznato pivo Sarajevsko. - - -

Kuhinja je domaća prve vrsti, koja je obskrbljena u svako doba toplim i mrlzim jelom. - - Objed I. reda K 1; II. reda 72 fil. Naznaćiti mi je osobito, da se moja jela priugotavljaju samo sa naravnim masi.

Preporučuje se veļestovanjem

Strika Antun.

37-52

Restauracia „Sidru“

prvog reda

ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

ANATORIUM U ZAGREBU.

Interurban-telefon 1055.

Zavod prvi ove vrsti na slavonskom jugu, uredjen je po najmodernijim zahtjevima medicinske znanosti i higijene. Uredjen je za sve operativne, unutarnje, oćne i koćne bolesti, za porode, kao i živćane bolesti, te u obće za bolećnike, kojima radi tećkih bolova, starosti ili manjkave kućne njege, treba ovakav zavod. - - Izkljućeni su od primitka slućajevi pošastni bolesti i umobola. U posebnom fizikalnom odjelu: *hydroterapija, ućljive i fango-kupelji, radioaktivne kupelji, kupelji, vrućim zrakom, elektrićnim svjetlom, parom, suncem i raznim ljekovitim primjesama, Masaža svih vrsti, inhaliranja, röntgenizovanje i testizacija.* Sve pobliće upute daje:

3-3

Uprava „Sanatorija“, Zagreb, Jelisavina ulica br. 18.

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.

UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Berislavićeva ulica br. 2.

PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osieć, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom obćine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete slijedeće vrsti osiguranja:

I. Na ljudski život:

1. a) osiguranja glavnicu za slućaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraza;
- c) osiguranja životnih renta.
2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina sa i bez lieićnićke pregledbe.
3. Pućka osiguranja na male glavnicu bez lieićnićke pregledbe.

II. Protiv štetne od požara:

1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
2. Osiguranja pokrećtina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
3. Osiguranja poljskih plodina (zita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploća protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odjelima iznosi: K 1.410.816.28
Od toga jamćevne zaklade: K 1.000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: K 820.000.00
Izplaćene odštete: K 2.619.582.36

Za Dalmaciju pobliće obavlesti daje: Glavno Povjerenićtvo i Nadzornićtvo „Croatiae“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356. - -

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE.

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

Tiskovi za groždje Tiskovi za voće

popravljeni sa dvostrukim tlakom za rućno tjeranje te sa prstenastim i kraćunastim zaporom.

Gnjećila i runila za groždje Gnjećila za voće

najnovije, trajne i izvrsne konstrukcije, kao takodjer mašine za priredjivanje krme, sjećkalice, sjećkalice za repu, mlinovi za krupicu (trv-njanje), parila za krmu, vitla, medjuumetci iz tvornice gospodarskih strojeva i lijevaonice željeza:

Franz Eisenschimmel et Comp., Raudnitz a. E.

Trgovaćka centrala
FRANZ MELICHAR, RUDOLF BÄCHER
BEĆ, III/2, Löwengasse 37.

Obširni katalogi šalju se badava i franco. - Traže se solidni zastupnici i preprodavaoci. Kod kupovanja valja se ćuvati od patvorina.

2-9

I. hrv. tvornica voštanih sveća Vlad. Kulića u Šibeniku.